

Zarandul

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRIȘULUI ALB

APARE SUB CONDUCEREA UNUI COMITET
REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BRADABONAMENTE: 100 lei anual, 6 luni 60 lei
Instituțiuni și bănci 150 lei
Muncitorii minieri și muncitorii agricultori 50 lei

APARE ÎN FIECARE JOI

Redactor responsabil: G. E. CAMBER

TROIȚELE ZARANDULUI

Gând inspirat și binecuvântat de Dumnezeu a fost acela, care a dus la hotărârea brădenilor, de-a așeza câte o cruce, pe locul marilor întâmplări istorice din cuprinsul Zarandului. Fapta este cu atât mai frumoasă, cu cât se face la împlinirea și sărbarea celor 150 ani, dela răscoala lui Horea.

Precum crucea de pe Golgota, prin sângele lui Isus vărsat pe ea pentru mântuirea omenirii, a devenit pentru creștini un lemn sfânt, semn de luptă, suferință și biruință, — așa troițele Zarandului vor deveni pentru Români niște monumente sfinte, la cari ne vom închina noi și generațiile cari vin după noi, ca în fața unor pilduitoare și mult grăitoare semne de suferințe seculare, încununare de mărire și biruințe.

Nimic nu putea fi mai potrivit cu istoria neamului și cu tradiția locului ca aceste cruci, pe cari poporul nostru le-a purtat cu tărie și cu mucenicească răbdare, până în ziua învierii noastre naționale și a întregirii teritoriale.

Crucile de piatră ale Zarandului vor întrupa vrednicia și trăinicie popoului român, și vor grăi veacurilor prin tainice șoapte povestea jalnică a părinților și a moș-strămoșilor noștri cari, pe locurile pe cari noi trăim astăzi liberi și fericiți, trăiau orfani și iobagi, muncind pentru alții ogoare străine și mâncând în suspinuri pita, stropită cu sânge și lacrimi.

Zarandul a avut și nobili, nemeși români, cari au zidit biserici (Crișcor, Ribița și Valea-Bradului), și au dat dovezi de multă vitejie în lupte și dragoste față de popor. Dar urmașii lor, ispitiți de daruri și diplome împărătești, au părăsit rând pe rând biserica părinților lor. Părăsind biserica, au încetat de a mai fi români și unul după altul s'a pierdut printre străini, în timp ce poporul ră-

mânea singur, orfan de conducători, cari pe vremea aceea erau nemeșii și slugă fără simbrie, la străini. Numai în biserică și în slujbele preotului mai afla românul nostru mângăere și cu toate strămtorările și urgiile prin cari a trecut, nu s'a dat și nu și-a pierdut nădejdea în dreptatea lui Dumnezeu.

Așa încât crucile Zarandului sunt și un semn de vrednicie și vecinică pomenire a plugarului și a iobagului, care a stat neclintit în cinstea de lege și țară și în focul credinței statornice, în timp ce nemeșul s'a înstrăinat și s'a pierdut ca un nemernic printre dușmanii Românilor.

Crucile acestea vor fi mândria și podoaba originală a Zarandului și singurul semn de recunoștință, față de martirii dela 1784-5 cari până astăzi încă nu au din partea noastră nici o dovadă de aducere aminte. Se știe că Horia și ortacii lui nu au nici cruci, nici morminte. Trupurile lor au fost tăiate și împărțite în cele patru vânturi ale Ardealului, ca să împrăstie groază și nici urmă să nu se mai aleagă de pomenirea lor. Crucile Zarandului vor sta de veghe și strajă pe urmele lor și vor spune tuturor drumeților că tot pământul României, și mai ales cel al Munților Apuseni și al Zarandului este pământ sfânt, pentru că este stropit și sfințit cu sângele și cu viața mucenicilor noștri naționali.

Acesta este în puține și slabe cuvinte rostul crucilor, cari vor vesti din neam în neam și de peste veacuri în vecinicie jertfa poporului, fala Zarandului nostru.

Pentru viitor ele vor rămânea un simbol, — un semn de întrebare și o mână de binecuvântare. Întrebare, dacă pășim pe urmele eroilor, și binecuvântare, dacă într'adevăr vom fi noi

și urmașii noștri: „nepoții“, vrednici de vrednicia lor.

Călătorii se vor opri în fața lor și cu capul descoperit vor ceti gloria trecută a nației noastre și se vor închina în tăcere și cu evlavie memoriei fericiților noștri înaintași. Iar drumeții oboșiți vor face la umbra lor un popas de odihnă pentru trup și mângăitoare înviore pentru suflet. Apoi, înviorați de taina și de puterea credinței mântuitoare, se vor scula și vor pleca la drum, — mai departe, cu mai multă încredere în neamul nostru și în mâna lui Dumnezeu.

Harion Felea.

Pe troița din Mesteacăn

Ací pe deal a fost biserica veche din Mesteacăn unde la 1 Noemvrie 1784 Crișan sau Marc Giurgiu din comuna Vaca (azi Crișan) a adunat iobagii din Zarand, le-a spus că Horia a fost la împăratul Iosif pentru ștergerea iobăgiei și le-a arătat crucea de aur alui Horia cu chipul împăratului.

De aci au plecat cu toții la Alba Iulia, să se înscrie grăniceri, dar pe drum, în comuna Curechiu, atacați de pandurii nemeșilor, s'au revoltat, au ales pe Crișan de căpitan, au jurat moarte Ungurilor și au deslănțuit crâncena vijelie dela 1784.

Ací s'a aruncat întâia sămânță a desrobirii și libertății noastre naționale!

**VĂ RUGĂM
A ACHITA
ABONAMENTUL**

Studiul iconografic în România, al prof. I. D. Ștefănescu

Vechea biserică reformată din Deva transpus din limba franceză de: Gh. Minovici (5)
(Continuare).

Scenele Vieții Fecioarei Maria cuprind următoarele episoade:

1. Ioachim în rugăciune, cu corpul aplecat, capul ridicat, ascultă cuvintele unul personajiu pe care nu-l vedem. Ornamente arhitecturale indică un interior.

2. Două femei înaintează cu pași mari, îndreptându-se, cu corpul inclinat, de la stânga spre dreapta. Cea de a doua ține un sul pe care e înscris cu litere latine, numele: „Anna“.

3., 4., 5. Viața Fecioarei, așa cum e povestită de Protevanghelia lui Iacob (fragmente).

Șase fotografii reprezintă sfinți militari, în costume luxoase de cavaleri occidentali dintr'al XIV-lea și al XV-lea secol.

Un panou original, de pictură, înfățișează un apostol ținând o carte închisă în mână. Un alt panou arată un sfânt militar cu aureolă. El pășește cu pași mari, de la stânga spre dreapta. Capu-i e văzut din față și privirile-i se îndreaptă în sus. Poartă costumul de cavaler din secolul al XV-lea, cu tunică, pantaloni strânși pe picior, ghete și piteni. Expresia ochilor e neliniștită și arzătoare. Seamănă cu un adevărat portret. Picturile pe cari le-am descris se află în altar și pe pereții navei, în ultima despărțitură.

O fotografie ne arată *Învierea lui Lazăr*. Lazăr, cu capul aureolat, e pictat în picioare lângă mormânt. E înfășurat în fâșii, pe care le desface o tânără. Jos, în primul plan, surorile lui Lazăr stau ingenunchiate. Mântuitorul nu se mai vede. Scena e încadrată, deasupra, de arcade. Reprezentarea cea mai asemănătoare se găsește la Verria, în Macedonia. Mișcarea de care sunt însuflețite personajile

e neobicinuit de izbitoare. Ei pășesc cu pași mari, cu bustul întors spre stânga sau spre dreapta. Capul le e văzut din față și privirea lor e îndreptată înainte sau în sus. Figurile se disting printr'o mare varietate de atitudini.

Picturile bisericii din Deva trebuie să fi fost foarte interesante. Ele se apropie — din toate punctele de vedere — de o artă, pe care singure o reprezintă în România. Dispariția lor e profund regretabilă. Panourile cari ne-au rămas dovedesc valoarea artistică a „întregului“ pe care nu-l mai avem. Culorile întrebuițate au fost albul, roșul și albastrul. Veșmintele sunt executate în două tonuri și cu multă îngrijire. Capurile au un oval pronunțat și fruntea îngustă. Ochii sunt depărtați și prelungiți. Tehnica întrebuițată pare să fi fost aceea a frescei gen italian. N. T.

Extrasele din documentatul studiu al d-lui prof. Ștefănescu, alese și traduse de noi în aceste câteva foiletoane, se mărginesc

— DE-ALE PLUGĂRIEI —

LOCUINȚA SĂTEANULUI

Iubiți săteni,

Să vedem mai întâiu care e potrivit de ales, pentru facerea unei case, ca să putem trăi în ea liniștiți, nesupărați de vre-o boală venită numai din această cauză.

O casă trebuie potrivită cât mai de parte de ape stătătoare, cum de pildă sint iazurile și mlaștinele și, de e cu puțință totdeauna în partea din susul mlaștinei. Iată care e cauza pentru care zic să ne ferim de mlaștine: în timpul verii din pricină că în acele ape putrezesc diferite corpuri, de plante sau animale; odată cu aburii ce-i vedem că se ridică diminețile, se ridică și o boală ce se numesc friguri, aburii sau păcla ridicată de pe acele mlaștine se împrăștie în aer, se introduc în case pe ferestre și ușe și îmbolnăvesc numai de cât pe cei ce trăesc în ele. Casa s'o facem în partea din susul apei, pentru-că vântul cele mai de multe ori suflă din acea parte alungând păcla aducătoare de boale.

În cazul când alt chip nu este, pentru ca să putem fi apărați de păcla aducătoare de friguri, trebuie să sădăm copaci cât de mulți și deși în partea dinspre bălta. Copacii săditi au puterea de a opri vaporii de apă nelăsându-i a pătrunde în casă. Locul ales pentru a ne clădi locuința trebuie să fie cât se poate mai ridicat, căci în tot-deauna la locul ridicat aerul se schimbă mai ușor din cauza vântului și deci e mai sănătos.

Să ne ferim de locurile umedoase, căci și casa ne va fi umedă.

Cei ce trăesc în case umede, se îmbolnăvesc de o boală tare grea numită reumatism. Li se umflă incheeturile picioarelor și a mânilor, simt o durere grozavă în acele părți la oase și cu timpul această boală îi duce la mormânt.

Fața casei s'o potrivim în miază-zi, căci numai ast-fel soarele dătător de viață poate să se uite în ea cea mai mare parte din zi.

Soarele este dătător de sănătate. El omoară cu razele lui multe boli ce ne-ar pricinui chiar moartea. Un proverb zice: „În casa unde intră cât mai multe raze solar, acolo intră cam rar doctorul“.

Deci o casă trebuie să fie cât se poate mai bine luminată de lumina zilei, pentru ca ea să fie sănătoasă. Lumina intră în casă pe fereastră; deci cu cât ferestrele vor fi mai mici, cu atât lumină vom avea mai puțină și casa va fi nesănătoasă. Cu cât însă ferestrele vor

fi mai mari, cu atât lumină vom avea mai multă și casa va fi mai sănătoasă.

D-voastră știți foarte bine, că popușoiul (cucuruzul) răsărit la umbra copacului, rămâne închircit, se îngălbenește și nu dă rod. Din ce cauză? numai și numai că n'a avut lumină destulă. Dacă am duce o plantă într'o pivniță la întuneric, după câteva zile vom vedea că din ce în ce se face mai galbenă și la urmă toată se usucă, pier. Din ce cauză? Tot pentru că n'a avut lumină. Dacă plantele fără de lumină în deajuns se închircesc și nu se pot desvolta cât ar trebui, oare omul trăind într'o casă cu ferestrele mici de tot, unde lumina soarelui nu poate să pătrundă în deajuns, nu i se întâmplă ca și plantei? Cu părere de rău o spun, cum că cea mai mare parte din casele sătenilor oștri, sint cu ferestrele mici și acelea încă cârpite cu hărte, sau cu câte o bucată de pânză.

Omul trăind în case în cari e mai mult întuneric de cât lumină, e galben la față și fără nici o vlagă în el. În ori-ce moment boalele tare ușor se prind de dinsul, și în loc să-și trăească vieța întreagă și-o trăesc numai pe jumătate sau și mai puțin.

Copiii, cari sint ca nisce mlădițe tinere, în timpul iernei fiind nevoiți să stea numai în casă, se închircesc, se îngălbinesc intocmai ca și popușoiul de la umbra copacului.

Până acum v am vorbit de locul, pe care trebuie să ne clădim o casă; încotro trebuie să o așezăm cu fața și cum trebuie să fie făcute ferestrele.

N'am mântuit încă. Mai sint multe ce trebuie să observăm la facerea unei case. O casă cu o singură odaie și o mică bucatăre, nici odată nu poate să fie în deajuns, pentru un om gospodăru, și după mine nici nu i se mai poate de numele de casă. Casa trebuie să aibă mai multe odăi încăpătoare, pentru că numai o singură odaie nu poate să ne fie în deajuns la diferitele noastre trebuințe, neputându-se ținea o curățenia cum se cade.

Ori cum ar fi făcută o casă, trebuie să aibă numai de cât o odaie ce să servească pentru bucatărie, o odaie unde să stăm în timpul zilei și o odaie de dormit.

Deci, pentru ca un om să trăească cu adevărat omenește, trebuie ca casa lui să aibă cel mai puțin aceste trei despărțituri ce vi le-am spus. Pereții caselor trebuiesc făcuți cât mai înalți, căci pe lângă că cuprinsul odăilor e mai mare avem unde face și nisce ferestre mai mari. A doua pricină pentru care zic că odăile să fie mai multe și mai mari la o casă este și aceasta:

Pe lângă alte multe condițiuni aerul curat, e acel ce ține pe om sănătos, în stare de a-și câștiga hrana de toate zilele. Aerul pe care nu-l putem vedea noi cu ochii și nici nu-l putem simți de când e în mișcare (vântul), se compune din mai multe părți, dintre care cea mai de seamă se numește oxigen. Când ne resuflăm nu tragem în noi alt-ceva decât aer.

Oxigenul este acea parte a aerului care dă viața ființelor și plantelor.

Fără oxigenul din aer n'am putea să respirăm. După cum un pește moare când îl ținem afară din apă, tocmai așa o ființă sau o plantă nu poate să trăească fără oxigenul din aer. Fără oxigen nici focul nu poate să ardă. O luminare aprinsă pusă sub un pahar de sticlă vom vedea că se stinge. Astupând amândouă deschizăturile unei sobe în care arde un foc sdravăn, vom vedea că se stinge. O mică păsărică pusă într'o oală și astupată bine se înădușă. Din ce cauză credeți? Numai pentru că oxigenul se mântue și nu mai are pe unde veni altul.

Atât noi cât și cele-lalte ființe tragem în corp aer. Din acel aer numai acea parte numită oxigen e întrebuințată, cele-lalte părți rele, nefolositoare vieții sint date afară îndărăt. Corpul primește numai ce e bun, iar ce e rău alungă afară. Aerul dat afară din noi este în tot-deauna aer rău, stricat și nefolositor vieții.

C. DIMITRIU.

Revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan

— Românii din Munții Abrudului —

(Continuare)

de: Const. Tiszu

O altă trupă de țărani, atacă Joi, 4 Noemvrie, populația ungurească din Baia de Criș. Călugării franciscani de aici, fugiră cu toți din bună vreme către țara ungurească, lăsând sfânta mănăstire în grija unui singur călugăr. Țăranii intrară și distruseră tot din mănăstire, și în iritarea lor contra ungarilor, deschiseră mormântul fostului comite al Zărandului Ladislau Mariaffy îngropat cu un an mai înainte, executară pe avocatul Szent Király, pe un curier al comitatului și pe un

nobil cu numele Iosif Kiss, iar pe soția subprefectului Mihail Gal, ucis la Curechiu cu două zile mai înainte, o botezară în religia ortodoxă și o măritară după un iobag român.

Tot în ziua aceasta țăranii atacară și distruseră curtea nobilului ungar Francisc Gyulai din Lunca, executară pe administratorul domeniului, iar pe două fete ce le aflară aici le botezară în legea română și le măritară cu doi iobagi. Distruseră mai departe curțile nobililor din Oci, Hălmașiu, Hălmașel, Pleș-

la cele 3 bisertici, din Crișcior, Ribița și Deva, acestea fiind cele mai apropiate de noi și prin urmare menite să intereseze mai mult ținutul nostru.

Ca închiere credem nimerit să relevăm că pictura studiată la cele 3 biserici descrise până acum, prezintă o sumă de caracteristici comune, mai cu seamă în privința stilului. Ele au fost accentuate de autor în diferite pasagii, răspândite în voluminoasa sa lucrare. Poate fi interesant pentru cititorii noștri să le rezumăm în câteva rânduri.

Elementele asemănătoare se constată mai cu seamă în felul cum sunt reprezentate corpurile personajilor din diferitele scene. Ele sunt caracterizate printr'o mișcare neobișnuit de vie, pe care o ateste în special picturile păstrate și fotografiile vechei biserici din Deva. La aceasta din urmă, „Viața Fecioarei“ reprezintă chiar figuri în mers. Sfinții militari pășesc cu pași mari. Acolo s'au pictat figuri pri-

vite din față, altele puțin întoarse. Sfinții militari sunt în profil, cu brațele întinse, cu un picior adus viguros înainte și îndoit. *Veșmântul* e reprezentat în funcție de corp, lăsând să se vadă mișcarea. E modelat prin trăsături de culoare și trăsături albe, cari sunt pictate în sensul formeii. Trăsături în lungime și linii transversale ajută să arăte mișcarea și vigoarea ei. Apostolii sunt în repaos. Tunicile lor, cu adânci cute regulate, căzând în sensul lungimeii, accentuiază înălțimea și eleganța siluetei. Linii mici, transversale, ca dinții unui pieptene, desemnează umărul, cotul și brațul. Cute în colțuri, în mare număr, de culoare deschisă și mai întunecată, modelează mantia. Fiziomiile nu sunt prea diferite. Cea mai interesantă e aceea a apostolului Paul. El are fruntea înaltă, ochii îndepărtați, bărbia pătrată, o barbă scurtă și deasă. Celelalte figuri sunt conforme „canonului“: frunte îngustă, arcurile sprincenelor reunite deasupra nasului cu nări largi, bărbie

ascuțită, obraji plini. Pieptănătura e interesantă. Părul creț are aparență să fie împletit în eozi. Ochii sunt reprezentați ca și când ar fi introduși între pleoape îngroșate, ale căror margini parcă ar fi întoarse pe dos.

Caracteristic numai pentru vechea biserică din Deva era *ornamentația* care imita marmoră colorată. Ea ocupa un spațiu întins, dar nu s'a mai conservat. Dar caracteristica cea mai importantă și tot odată cea mai prețioasă a decorației picturale de la toate cele trei biserici este *portretul*.

Numeroase trebuie să fi fost portretele cari au figurat, la origine, pe pereții acestor biserici. În primul rând erau acelea ale fondatorilor și principalilor donatori. În al doilea rând erau portretele regilor Ungariei, pictate în seria sfinților militari. Aceștia se văd încă și în fotografiile picturilor din Deva. Una din figuri e clară și conservată aproape în întregime. Regele poartă o aureolă. Are fruntea

cuța, Țărmure, Tomești, Aciuța etc.; arseră archiva comitatului, și despoară bisericile din Brad, Baia de Criș, Criștior și Ribița.

Tot în timpul acesta sentinelele resculațiilor dela Țărnăvă prinseră pe o femeie cu numele Eva Ațai, care mergea la părinții săi în Abrud, și voia să o execute, — crezând că e unguroaică — Femeia însă declară, că e româncă, și pentruca să se convingă o puseră să zică Tatăl nostru în limba română, în chipul acesta femeia scăpă dela moarte.

A două trupă care plecase Marți în 2 Noemvrie din Criștior ajunseră după câteva ore în comuna Mihăleni, unde atacară curtea unicului domn feudal Ladislau Csiszar. Acest domn auzind despre venirea țărănilor încercă să fugă prin păduri cu întreaga sa familie, dar fură prinși și aduși înapoi. Ladislau Csiszar cu doi fii ai săi și un frate fură executați, iar soția lui Csiszar cu numele Caterina se îmbracă în haine țărănești, și la propunerea preotului din Mihăleni se ascunse în podul bisericii ortodoxe. Dar în ziua următoare țărani o aflară, o duseră în biserică și o botezară în religia ortodoxă. Iar Joi, în 4 Noemvrie sosi aici și Crișan venind cu trupa sa din Ribița.

Caterina Csiszar, de frica țărănilor, fugi din nou, dar Crișan trimișă după ea, și o aduse înapoi. Acum țărani voia să o execute, dar Crișan îi dăde grație, cu condiția să se boteze din nou. După ce se boteză o măritară după un iobag cu numele Toader Cleșu din Blăjeni.

Ura țărănilor români contra ungușilor era atât de mare, încât înaintea lor era o primă să se fi născut cineva din sânge unguresc — Hungarico sanguine natos crimen erat.

Iar țărani din Herțegani și Săliște atacară în ziua de 3 Noemvrie și prefăcură în ruină curtea contelui Gyulai din Trestie, apoi Joi în 4 Noemvrie arseră și distruseră curțile nobililor din Luncoșul de sus și jos.

Vicecomitele Zarandului, Ștefan Holaki, fugi la Arad, iar mai mulți unguri, după ce rătăciră zile întregi prin păduri, scăpară parte la Deva parte la Oradea. Așa că în timp foarte scurt abia de 4 zile, întreg Zarandul ajunse în mâinile țărănilor români, unde nu era alt stăpân, sau alte autoritate afară de Horia și Crișan.

Am văzut mai sus, că țărani nu executau numai pe nobili unguri ci și pe particulari, deci revoluția aceasta era îndreptată în contra întregului element unguresc. Iar grațiile pe cari le acordau țărani, le acordau numai cu condiția ca să se boteze în religia ortodoxă. Ori aceasta nu o făceau țărani îndemnați de un fanatism sau diferență de religie, ci cauza era diferența de naționalitate și diferența de clasă. Devisa lor era stingerea sau românizarea întregului element unguresc din Transilvania. Românizarea o făceau prin botez. Ei credeau, că prin misterul apei sfințite, vor putea româniza imediat pe adversarii lor, și 117 prizonierii nobili și particulari, câți căzură în mâinile țărănilor se supuseră cu toții acestui proces de românizare. Unii trecură la români prestând numai jurământul, că se lapădă de religia lor și trec la religia română.

(Va urma)

Modificarea legii învățământului primar

Prin legea votată la 5 Aprilie s'au îngreulat într-o măsură oarecare condițiunile pentru definitivare și înaintare — ministerul socotind că așa cer împrejurările actuale.

Dau mai jos modificările mai însemnate din lege, în forma în care au fost votate de Senat:

1. Absolvenții cu diplomă de capacitate ai școlii normale își vor alege locurile la inspectoratele regionale sau și la minister — când acesta va crede de cuviință, în ordinea vechimii pe tabloul de capacitate, a clasificăției, intereselor familiare și celor materiale. La alegerea unui loc, din aceeași serie va avea precădere cel din localitate, fără să se mai țină seamă de medie.

2. Definitivatul se va putea obține după 3 ani de funcționare efectivă cu titlul provizoriu, pe baza activității depusă în acești trei ani și a unui examen. Activitatea trebuie să constea din: cel puțin un an de predare la o școală primară cu 7 clase, o frecvență regulată de elevi de cel puțin 70 la sută, ținerea în ordine a carnetelor individuale ale elevilor și la zi a textului de pregătire, participare la cel puțin 15 șezători culturale și să fi ținut un minimum de 6 conferințe, cursuri cu adulții, coruri cu elevii, lucru manual și practica agricolă (învățătoarele lucru de mână și gospodărie)

Examenul se va da în fața unei comisii alcătuită din profesori definitivi de școală normală și va consta din trei probe: una scrisă din limba română, oră din materia școlii normale și una de practică (o probă pedago-

gică și una din îndeletnicirile practice prevăzute în programă). Pentru fiecare probă să cere media 7. Cei căzuți de trei ori se elimenează din învățământ. Învățătorii cari se vor prezenta la primul examen de după promulgarea legii sunt scutiți de condițiunile de activitate arătate mai sus.

3. Înaintarea la gr. II-a se va putea obține după trei ani de funcționare cu titlul definitiv de asemenea pe bază de activitate — constatată printr-o inspecție specială — și de examen. Ca activitate se cere: o frecvență de cel puțin 80 la sută de promoții, să fi predat lucrul manual și practica agricolă (învățătoarele gospodăria) să fi ținut în ordine carnetele individuale ale elevilor, participare la cel puțin 15 șezători culturale și un minimum de 9 conferințe, cursuri cu adulții, cor cu elevii, bibliotecă școlară, cooperativă școlară, culturală sistematică în grădina sau terenul de experiență al școlii, (lucru de mână și gospodăria în șc. de fete), înființare de ateliere, la toate inspecțiile notarea cu „bine”.

Vor fi admiși la examen cei cu media 7.50 la inspecția specială. Examenul va consta din două probe scrise (una cu subiect din pedagogie sau din istoria literaturii române și a doua cu subiect științific în legătură cu mediul în care trăesc învățătorii), o probă orală (asupra unui autor ce se va fixa de minister) și două probe (o lecțiune din materiile de studii teoretice și una din îndeletnicirile practice) cu elevii din cl. V—VII. Fiecare probă este eliminatorie.

D. V. ȚONI

Din „Curentul”. (Va urma).

Culturale

Băcia

În seara zilei de 18 Februarie a. c., la școala primară de stat din com. Băcia, jud. Hunedoara, s'a desfășurat un frumos program artistic, continuat cu dans până'n zori în localul D-lui Schiler Carol.

Inițiativa a fost luată de Dna și Dl. Panțuru, inv. din această comună.

Programul s'a început prin conferință a D-lui inv. Aurel Panțuru, în care salută publicul din satele vecine, cari au binevoit a lua parte la producțiunea teatrală, cât și pe cei din comuna locală. Vorbitorul, atacă cu multă competență problema creșterii copilului în familie, școală și societate, arătând clar drumul ce trebuie să-l urmeze orice părinte, ca să se poată mândri mai târziu cu odrasla sa, fiind mulțumit că a putut da „României Mari” un element de valoare.

Se desfășoară apoi programul compus din o dramă în 3 acte: „Răsplata”; „Hindăr-hondăr” - monolog comic, „Despre buna înțelegere” - dialog, „Un traiu Domnesc” - comedie într'un act și „Țiganul de santinelă” - dialog comic. Rolurile au fost interpretate bine, de tinerimea română și maghiară din Băcia și anume: Stanciu Elisabeta, Jenei Susana, Adam Iosefa, Ștanciu Aurelia, Berceanu Ioan, Horvath Andrei, Toma N-lae, Naia Dionisie, Danciu Ioan, Jenei Ludovic, Sebesy Iosif, Stanciu Ioan, Horvath Samuilă, Gheorghe Ion, Stoica Ion și alți elevi de școală.

Venitul realizat este destinat fondului ce s'a creat pentru comemorarea eroilor naționali din 1784: Horia, Cloșca și Crișan, ce se va face în cadrul unei granoase serbări la toamnă.

Asistent.

N. R. Gestul d. inv. Panțuru merită toată lauda.

Muncitorii minieri cari au contribuit cu obolul lor la ridicarea troițelor

Au mai achitat câte 30 lei următorii d-nii: Gaba Petru, Gaba Ioachim, Gaba Petru I. Simeon, Gaba Vasile, Hurdea Nicolae I. Dumitru, Haneș Petru I. Petru, Haneș Roman, Huict Ioan, Huict Nicolae, Hurdea Gheorghe, Haiduc Iustin, Iacob Petru I. Petru, Iacob Ștefan, Iancu Ioan I. Adam I., Iancu Ioan I. Alex., Iga Dumitru, Iga Gheorghe I. D-tru, Iga Gheorghe I. Nicolae, Iga Ioan I. Gh. I., Iga Ioan I. Nicolae, Iga Ioan I. Simion, Iga Iulia, Iga Loghin, Iga Nicolae I. Grozav, Iga Simziana, Iga Todor I. Anton, Iga Teodor I. Gheorghe, Iga Vasile, Iga Vasile I. D-tru, Indrico Lazăr, Iavan Petru I. Ioan I., Irimie Emilian, Irimie Ioan I. Gheorghe, Irimie Petru, Ispas Ioan, Iancu Ștefan I. Alexandru, Iga Augustin I. Ivan, Iga Vasile I. Gheorghe, Joya Gavrilă, Jurea Nicolae I. Ioan, Jurea Spiridon, Julia Cornel, Kelemes Arnold, Komnerth Kurlh, Laslău Ioan I. Petru, Laslău Militon, Laslău Serofin, Laslău Teodor, Lazăr Adam I. Lazăr, Lazăr Adam I. Petru, Lazăr Avram I. Ruschin, Lazăr Mihai I. Aron, Lazăr Petru I. Nicolae, Lazăr Petru I. Adam, Lazăr Roman, Leah Nicolae, Leba Ioan, Lagăr Mihai, Lazis Iliu, Luca Gheorghe I. Ioan, Luca Ioan I. Ioan, Luca Gheorghe I. Pasc, Lucaciu Cornel, Lung Ioachim, Lurg Ioan I. Moisă, Lung Petru, Lung Solomon I. Avram, Lung, Teodor, Lup Gheorghe, I. Ioan, Lup Nicolae I. Achim, Lupaș Traian, Lupca Nicolae I. Todor, Lușin Teodor, Laslău Nicolae și Lung Aron.

(Va urma)

înaltă, nasul frânt cu nări largi, ochii îndepărtați, fața lungăreață și o barbă ascuțită, neagră sau blondă. E îmbrăcat într'un costum militar compus dintr'o tunică strânsă pe corp și căzând până la genunchi, brodată pe margine. E încălțat cu ghetre și ghetre cu vârful resfrânt. Poartă pintoni. Este evidentă intenția de a portreta. O altă figură nu s'a conservat decât pe jumătate: capul și bustul au dispărut. I se poate distinge același costum și o sabie curbată. La Criștior au fost pictate mai multe portrete ale sfinților regi ai Ungariei, între cari Emeric și Vladislav. Le-am descris deja. Ei poartă costume militare și scuturi triangulare. Pe capul lor sunt așezate coroane de aur și în mâna dreaptă poartă sceptre fiecare din ei. Se observă grija pusă pentru a reda fizionomii individuale. Primul are nasul turtit și scurt, ochii îndepărtați, bărbia patrată și expresia mai încrunțată. Al doilea are un păr frumos și creș formând bucle după urechi,

fața lungăreață încadrată de o barbă blondă, ochii depărtați și adânciți, nasul frânt, dar de formă regulată și mai bine făcut. Regi ai Ungariei sunt pictați și la Ribița. Ștefan are aceleași trăsături și aceeași expresie ca și la Criștior. Dar seria cea mai importantă a trebuit să fie aceia a fondatorilor și a donatorilor. Din ea nu mai există decât puține exemplare. Din scrieri contemporane știm că vechea biserică din Deva conținea unele foarte interesante, printre cari și pe acel a lui Ioan Huniade. N'a mai rămas nici o urmă. Cele mai vechi cari s'au păstrat se află la Criștior și Ribița, și despre ele am vorbit. Nu-i fără folos, totuși, de amintit mai întâiu valoarea lor istorică și apoi calitățile artistice. Jupân Belea, la Criștior, e îmbrăcat într'un costum militar, care ne întoarce la moda războinicilor slavi. Vladislav și Miclăuș, la Ribița, poartă tunică brodată la umere și la mâni. Ele lasă gâtul liber. E o haină de gală sau de curtean.

S'a arătat deja interesul costumelor femeiești, în special în ceea ce privește portul

maramei și felul de a se acoperi capul. Fizionomiile femeilor se disting cu greutate. Cele bărbătești sunt bine prinse și redade cu îngrijire. Belea poartă un păr bogat care îi ascunde urechile și îi încadrează fața, de un oval delicat. Ochii îi sunt apropiați, nasul cu nări subțiri, gura mică, bărbia ascuțită. Aceiași pieptănătură se vede la Vladislav și Miclăuș. Dar primul are o altă figură: fruntea înaltă, sprincenele aproape drepte, ochii prelungiți, bărbă pătărată. Seninătatea și hotărârea se observă pe fizionimia sa. Fața lui Miclăuș e de un oval pronunțat, cu nasul lung, sprincenele arcuite și o expresie mai resemnată.

Prin caracteristicile rezumate în rândurile de mai sus, picturile vechilor biserici din Criștior, Ribița și Deva se situează printre cele mai rare, mai prețioase și de o valoare istorică, cât și artistică, mai însemnată, de pe tot cuprinsul Ardealului și merită cu deplină dreptate, — credem — sacrificiul de timp și atenția pe cari cetitorii noștri le-au acordat, poate, urmărind foiletoanele noastre.

Sfârșit.

Pe troița din Mihăleni, lângă podul de peste Valea Artanului

Intru pomenirea eroilor și martirilor dela 1784 și 1848.

In biserica de aci au botezat lăncerii lui Crișan, in 3 Noemvrie 1784, pe contesa Csizsar Caterina, in legea românească și au cununat-o cu țaranul român Clej Toader.

Aci au zdrobit in roată nemeșii unguri a patra parte din trupul eroului nostru Crișan, la 16 Februarie 1785.

Tot aci la 22 Aprilie 1849 s'au ținut tratativele între Avram Iancu, însoțit de tribunii: Simion Balint, Ion Buteanu, Vlăduț Dobra, Moldovanu, Boieriu și între Dragoș, omul lui Kossuth.

Au mai subscris pentru troițe următorii domni:

1. Discul in biserica din Brad . . . 84
2. Dr. Ioan Radu 500
3. Ing. Antal Radu 500
4. Candin Ciocan 500
5. Preot Virgil Perian 200
6. Avocat D. Zapan 100
7. Din ven. curat dela balul juriștilor 1000
8. Tip. „Zarand”, Gh. Roth . . . 1200

Știri de tot felul

Cu începere dela 1 Aprilie 1934, plata salariilor învățătorilor se va face prin chitanțe eliberate de revizoratul școlar respectiv, plătibile la percepțiile rurale de reședință ale învățătorilor.

— **La 30 Aprilie c. se va ține la București conferința Miei Înțelegeri economice.**

— **Zilele trecute in gara Simeria,** din județul nostru, s'a întâmplat din cauza neglijenței personalului, o ciocnire între două părți ale unei garnituri de tren.

Au fost nouă răniți.

— **DI. Titulescu,** ministrul nostru de externe, a plecat la Geneva. De aici va merge la Paris, unde va avea intreveneri oficiale cu membrii guvernului francez.

— **Serbările tinerimei române.** De câteva zile ziarele din Capitală consacră pagini întregi sărbătorilor tinerimei române. Ziarele subliniază entuziasmul care a domnit în tot cursul acestor serbări.

Știri din Zarand

— **Parohia ortodoxă română din Brad** a primit, prin d. șef-judecător Traian Berbeciu suma de Lei 1500, din beneficiul balului Juriștilor din localitate, ce a avut loc la 17 Februarie crt., pentru a fi repartizată săracilor. Epitropia Bisericii a procurat pentru această sumă făină, care a fost distribuită la 40 familii sărace, câte 5 Kg. făină de familie pe sărbătorile sf. Paști.

Aducem mulțumiri, in numele Bisericii, domnilor Juriști din Brad pentru frumosul lor gest, de-a ameliora soarta crudă a 40 familii sărace tocmai de sf. Paști.

Oficiul parohial ort. Brad.

— **D-șoara Marioara Magda func.** Of. P. T. T. Brad, s'a logodit cu dl. Nic. Chioreanu șefminier, a 2-a zi de Paști a. c.

— **Deasemeni s'au logodit și D-șoara M. Hock din Criștiur (Valea-morii)** cu d. N. Ivancof șef-miner.

— **D-șoara Letiția Nencov Brad** s'a logodit cu dl. Czieger Iosif, a 2-a zi de Paști a. c. Felicitări tuturor.

— **Accident.** La mina „Draica” din Săliște, Sâmbătă în 14 l. c., noaptea, între orele 11—12, unul din sfredelile cu care găuriau în

pietră, a ajuns într'o gaură in care dinamita schimbului de după masă rămăsese neexplodată; explodând a rănit grav vre-o 5 persoane.

Duminecă în 15 l. c. au sosit, la fața locului din partea parchetului procurorul directorul Casei Cercuale din Deva, și d. prim-medice Dr. P. Mișuțiu, etc.

— **Oastea Domnului** a avut o frumoasă serbare Duminică 15 l. c. in Ormindea.

— **In urma dizolvării Consiliului comunal** al comunei Valea Brad, s'a instituit o comisie interimară sub președinția d. I. Mateieșiu Noua comisie interimară a depus jurământul in sala preturei, in prezența d. V. Nistor, primpretorul plășei Brad.

— **La Tebea** a fost numit preș. Comisiei interimare d. Petru Tisu.

Cinema „ORIENT” Brad

Din cauza petrecerii, ce va avea loc Duminică seara, vom ține reprezentație

LUNI, 23 Aprilie. Va fi o Operetă veselă:

„Văduva Logodnicului”
MARTA EGGERT F. KAMPERS și
GEORG ALEXANDER

Glume

La doctor. Doctorul vizitând pe un bolnav își lipește urechea de pieptul lui, îndemnându-l să tușească.

...Apoi...dă din cap:

— Nu-mi place tusea d-tale!

Bolnavul supărat îi răspunde:

— Dacă nu-ți place, tușește d-ta mai bine...

Așa-i în căsnicie. Fata: Cred că știi, domnule, că trebuie șase lucruri spre a avea fericire în căsătorie.

Tânărul: Și anume?

Fata: Înainte de toate bărbatul să aibă o fire bună.

Tânărul: Apoi...

Fata: Celelalte cinci sunt: să aibă bani...

(Poșta Țaranului)

Bădișor

de: POMPILIU BARBU

Bădișor
Ți-o spun drept,
Eu te-aștept,
Până mor...

Cine crezi
C'ar purta,
Grija ta
Când oțezi,

De mă minți,
Ai păcat
C'am uitat
De părinți.

Decât eu
Până pier
Și din cer
Dumnezeu.

Imi ești drag,
Căci te știu
Tot pusțiu
Și pribeag.

Dacă pleci
Bădișor,
Tot cu dor
Să petreci.

Te-o durea
Ce să fac...
Ți-o fi leac
Gura mea...

Strigături

Cine iubește și tace
Răbdă-l, Doamne, și-i dă pace,
Cine iubește și spune
Nu-l răbda Doamne, pe lume.

„Reclama e sufletul comerțului”.

Dați o reclamă la ziarul nostru și observați rezultatul.

Știri Sportive

„Mica” — Lupeni 4 : 2 (3 : 1)

Concluzii.

E pentru ultima oasă... azi va fi ziua decisivă. Ori învinge Mica... ori nu mai merg la nici un match, la Gurabarza... Așa zicea unul, dintre cei cari oftase din adâncul inimei în urm celor două înfrângeri suferite de „Mica”, până acum.

E ora 2³⁰, la trenuț lume multă.

Patru organizatori în haine de sărbătoare, se învârtesc cu biletele în mână. Unul stă la colț și pândește. Mai vine cînvea? Mai vine uunul, dooi, șase oooo mai vin mulți...

Spune-i mecanicului să fluere pentru ca să vină mai repede.

Insfârșit, la oara 3 trenul pleacă. Șase vagoane sunt arhipline.

Ajunși la Gurabarza ne îndreptăm către arenă.

Oaspeții apar pe teren, fac salutul și se îndreaptă către poartă.

Peste 10 min. apare „Mica”, și imediat arbitru.

Jocul

Incepe „Mica” și înaintează până la goal dar trage afară. Domină timp de 10 min. Un corner bine executat e transformat cu capul lui Bortos, după ce mingea fusese purtată pe rând de toți înaintași. Mica iară înaintează. Alt corner pe partea dreaptă. Mingea ajunge la Trifu, care trage puternic, dar portarul apără exclusiv.

Urmează joc de centru. Cu 10 min. înainte de sfârșit prin rep. Barci printr'un efort personal, datorită și norocului... trage și marchează al doilea goal; mingea se supărase pe portarul advers și a sărit peste el oprindu-se în plasă. Nu trec nici două minute și Lupeni reușesc să reducă haudicapul. In ultimele minute, după cum le era obiceiul Lupenilor, trimit mingea acasă. Jeszenski care urmărise balonul, marchează fără dificultate.

Rep. II.-a nici-o schimbare. „Mica” domină incontinuu. Cornere peste cornere se succed la poarta „Lupenilor” fără rezultat.

O splendidă combinație pe aripa stângă, se termină cu un nou punct pentru „Mica”.

Pe la jum. repr. Jeszenski e lovit și părăsește terenul, iar Clēju fiind... excepțional?! e înlocuit.

Prea încrezuți de rezultatul obținut, joacă să se distreze.

Lupenii profită de ocazie și marchează încă un goal, după care jocul ia sfârșit, în aplauzele delirante ale publicului spectator.

Profitând de ocazie că matchul a fost arbitrat de DI. Sebeșan, unul dintre cei mai buni arbitri districtual i'am cerut părerile.

Ce părere aveți despre C. S. Mica?

A fost mai bună decât adversarul, și cu o apărare mai stăpână pe balon ar fi câștigat cu scor.

Mi-a plăcut linia de atac și mijlocașii. Portarul slab.

Terenul nu-mi place, mai ales la parte din sus e foarte nisipos. Jucătorii se resimt din cauza terenului. Aș vrea să văd pe Mica pe un teren cu iarbă sau pe unul bățucit. Am o mare simpatie pentru ea.

Duminică 22 Aprilie, C. S. „Mica”, susține cel de al patrulea match din acest an, deastădată având de înfruntat pe C. S. „Corvin” din Deva, învingătorul de a 2-a zi de paști a „Transilvaniei” din Arad, cu 3 : 1.

Convocare.

Dnii membrii ai C. S. „Mica” sunt rugați a lua parte la adunarea generală extraordinară ce va avea loc in ziua de 6 Maiu a. c. ora 10 a. m. in localul Casinei funcț. din Gurabarza.

Ordinea zi:

1. Modificarea unor articole din statute.
  2. Intocmirea unui regulament de sport.
- Se atrage atenția in mod expres, a Dlor membrii, de a se prezenta în număr cât mai mare, deoarece sunt chestiuni de discutat, care îi privesc de aproape pe fiecare.